

Slachtofferbeeld Cybercriminaliteit Eenheid Noord-Holland 2019

Samenvatting

- Het totaal aantal Noord-Hollandse slachtoffers in 2019 op basis van het berekende slachtofferbeeld wordt geschat op 176.000.
- Ruim een op de acht Nederlanders (13%) is in 2019 slachtoffer geweest van cybercrime; dit is meer dan in 2017 en 2012.
- In de eenheid Noord-Holland ligt het percentage slachtoffers iets hoger dan het landelijk gemiddelde: in 2019 was bijna een op de zeven Noord-Hollanders (13,8%) slachtoffer van cybercrime.
- Ook in de eenheid Noord-Holland is het aantal slachtoffers van cybercrime toegenomen: in 2017 was dit nog een op de negen en in 2012 in op de acht.
- Het aantal ondervonden delicten op het gebied van cybercrime in totaliteit in 2019 bedroeg bijna 24 delicten per 100 inwoners. Net als het aandeel slachtoffers van cybercrime, is dit hoger dan in 2017 en 2012.
- Ook het aantal ondervonden delicten van cybercrime in 2019 in de eenheid Noord-Holland lag ten opzichte van heel Nederland hoger.
- Van de cybercrimedelicten in 2019 komt hacken het meest voor, gevolgd door aan- en verkoopfraude en cyberpesten. Identiteitsfraude gebeurde in verhouding met de drie andere delicten het minst vaak.
- Grootste stijger is aan- en verkoopfraude: dit verdubbelde tussen 2012 en 2019. Ook cyberpesten kent een stijgende lijn. Het aantal delicten van hacken en identiteitsfraude nam in vergelijking met 2012 juist af, al waren er wel meer delicten in 2019 dan in 2017.
- In 2019 deed een op de zes cybercrime slachtoffers melding bij een instantie, en even vaak werd aangifte gedaan bij de politie. De aangiftebereidheid is ten opzichte van eerdere jaren toegenomen.
- Identiteitsfraude werd het vaakst gemeld bij een instantie, terwijl aangifte bij de politie het vaakst werd gedaan voor aan- en verkoopfraude. Hacken werd het minst vaak gemeld en aangegeven.
- Jongere leeftijdsgroepen zijn vaker slachtoffer dan oudere.
- Van alle slachtoffers was bijna een op de zes een Digitier, terwijl maar een op de vijftien cybercrime slachtoffers tot de vooroorlogse generatie behoorde. Millennials en generatieX waren even vaak slachtoffer (bijna een op de zeven), en een op de tien was een Babyboomer. Jongere leeftijdsgroepen zijn dus vaker slachtoffer dan oudere.
- Een mogelijke rol speelt het feit dat jongere generaties veel actiever zijn op het internet dus in die zin ook meer risico lopen.
- Daarnaast zijn er verschillen tussen de computergeneraties qua type delict.
- Vooroorlogse generatie en Babyboomers waren het vaakst slachtoffer van hacken. GeneratieX en Millennials werden van aan- en verkoopfraude het vaakst slachtoffer. De Digitiers, waren het vaakst slachtoffer van cyberpesten. Verder valt op dat onder de Digitiers geen slachtoffers waren van identiteitsfraude.
- Per type delict in 2019 laten de generaties enige verschillen zien. Bij aan- en verkoopfraude valt op dat met name de Millennials en GeneratieX, vaker slachtoffer zijn dan andere generaties. Cyberpesten kende de meeste slachtoffers onder de Digitiers, twee tot drie keer zo vaak als onder andere generaties.

Inleiding

Onze samenleving digitaliseert. Inwoners, ondernemers, ambtenaren en burgemeesters in onze eenheid zijn steeds vaker online te vinden. Waar we in de jaren '90 nog inbelden voor een tergend langzame internetverbinding, staan wij nu dag en nacht met elkaar in contact via onze smarttelefoons, laptops en andere devices. E-mails checken, appjes sturen, winkelen en onze foto's in de cloud. In een razendsnel tempo is onze leefwereld gedigitaliseerd.

Niet alleen wijzelf maken gretig gebruik van al deze digitale activiteiten, ook criminelen gaan met groot gemak mee met deze digitale trends. Cybercriminaliteit heeft zich inmiddels dusdanig doorontwikkeld dat bijna elke vorm van criminaliteit een digitale variant kent. Steeds meer van deze vormen van cybercriminaliteit, zowel op internationaal als op lokaal niveau, raken inwoners en ondernemers uit onze eenheid.

Voor politie, openbaar ministerie en de 34 gemeenten in onze eenheid is het een behoorlijke uitdaging om inzicht te krijgen in de aard en omvang van de problematiek. Enerzijds komt dit doordat dit thema zich nog volop door ontwikkelt en er daardoor constant nieuwe varianten van cybercriminaliteit bijkomen. Anderzijds doen maar weinig inwoners en ondernemers aangifte van cybercriminaliteit, waardoor aangiften en meldingen bij de politie slechts een fractie van de problematiek laten zien.

Toch is inzicht in de problematiek essentieel voor het gericht en efficiënt aanpakken van cybercriminaliteit. Dit is dan ook de reden dat Noord Holland Samen Veilig (NHSV) rapportages ontwikkelt voor de ketenpartners die inzicht bieden in de aard en omvang. Dit doen we niet alleen, maar samen met onze partners van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de politie. Door de mankracht van het RIEC en de data van het CBS en de politie is het slachtofferbeeld dat voor u ligt tot stand gekomen.

En wat blijkt uit dit slachtofferbeeld? In 2019 zijn 176.000 (!) inwoners uit onze eenheid slachtoffer geworden van cybercriminaliteit. Dit aantal is onwijs groot en ongekend. Deze rapportage duikt verder in op het slachtofferschap in onze eenheid, informeert u over de type cyberdelicten waar onze inwoners slachtoffer van worden en laat zien welke generaties gevoelig zijn voor cybercriminaliteit. Zo zult u lezen dat de jongere generaties vaker slachtoffer zijn dan de oudere generaties. En de generaties die zich het vaakst online op laten lichten door aan- en verkoopfraude? Dat zijn de Millenials (23-37 jaar) en GeneratieX (38-57 jaar).

Leeswijzer

Allereerst wordt de onderzoeksmethode kort toegelicht. Daarna volgen de resultaten, waarbij cybercriminaliteit in de eenheid Noord-Holland het uitgangspunt vormt, maar ook steeds wordt gekeken naar hoe de cijfers zich verhouden tot Nederland. Per type delict wordt ingezoomd op slachtofferschap. Ook wordt bekeken in hoeverre er verschillen en overeenkomsten zijn tussen de zogenaamde computergeneraties en slachtofferschap van cybercriminaliteit. Tot slot volgen de conclusies van de bevindingen.

Onderzoeksmethode

Voor dit rapport is gebruik gemaakt van data die is verzameld voor de Veiligheidsmonitor van het CBS. Deze data is verzameld van augustus – november 2019 door het CBS en I&O Research. Bij de uitvoering

is gebruik gemaakt van twee dataverzamelmethode, internet en papier. Deelnemers konden zelf kiezen voor een van de methoden.

In totaal is naar 38171 personen in de eenheid Noord-Holland een verzoek om deelname aan de Veiligheidsmonitor 2019 gestuurd. Van hen vulde 16446 mensen (43,1%) de monitor in. Voor de Veiligheidsmonitor is een gestandaardiseerde vragenlijst ontwikkeld die in zijn geheel moet worden afgenomen. De vragenlijst is modulair opgebouwd en bevat een twaalfal vraagblokken. Voor deze rapportage richten wij ons op cybercrime en slachtofferschap.

De Veiligheidsmonitor wordt sinds 2012 op dezelfde wijze door het CBS uitgevoerd, waardoor onderzoeksuitkomsten door de jaren heen vergeleken kunnen worden. De bevindingen in deze rapportage worden steeds vergeleken met de vorige meting in 2017, en de nulmeting van 2012. Dit geeft een goed beeld van ontwikkelingen van cybercriminaliteit in de laatste jaren. Voor meer informatie over de details van dataverzameling en methode, inclusief informatie over de weging en betrouwbaarheidsmarges, wordt de lezer verwezen naar de Veiligheidsmonitor 2019 (CBS, 2019¹).

3. Resultaten

3.1 Steekproef Eenheid Noord-Holland

De steekproef bestaat uit 16446 respondenten. De respondenten zijn allen woonachtig in de eenheid Noord-Holland, maar zij zijn niet evenredig verdeeld over de verschillende districten: van hen woont ruim de helft (58,7%) in district Kennemerland, meer dan een kwart (28,7%) in district Noord-Holland Noord en de overige in Zaanstreek-Waterland (12,6%). De helft is vrouw (52,1%) (Tabel 1). De gemiddelde leeftijd is 43,3 jaar (mediaan 51.0) en ruim de helft is ouder dan 54 jaar.

Wanneer wordt gekeken naar periode waar elke generatie in opgroeide en de bijbehorende algemene ICT- en computervaardigheden, leidt dat tot de volgende (grote) indeling: Digitieners (geboren na 1995); Millenials (geboren na 1981 en voor 1996); GeneratieX (geboren na 1960 en voor 1981); Babyboomers (geboren na 1945 en voor 1961); en de vooroorlogse generatie (geboren voor 1946). Bijna twee derde van de steekproef (61,4%) bestaat uit GeneratieX en Babyboomers.

Tabel 1: sociodemografische kenmerken deelnemers Veiligheidsmonitor 2019 Eenheid Noord-Holland

Totaal N=16446	%
District	
Noord Holland Noord	28,7
Zaanstreek-Waterland	12,6
Kennemerland	58,7
Geslacht vrouw	52,1
Leeftijd	
15-24 jaar	9,8
25-34 jaar	8,9
35-44 jaar	11,4
45-54 jaar	15,8
55-64 jaar	20,4

¹ CBS (2019). *Veiligheidsmonitor 2019*.

65-74 jaar	20,6
75-84 jaar	10,7
85 en ouder	2,5
Computergeneratie	
< 22 jaar Digitieners	8,3
23-37 jaar Millenials	13,5
38-57 jaar GeneratieX	29,8
58-72 jaar Babyboomers	31,6
73 + jaar Vooroorlogse generatie	16,7
Opleidingsniveau	
Lager onderwijs	29,1
Middelbaar onderwijs	30,7
Hoger onderwijs	33,2
Betaald werk	49,1
Gepensioneerd/VUT	27,1
Koopwoning	75,2
Land van herkomst Nederland	86,4
Grootte van huishouden	
1 persoon	18,3
2 personen	42,8
3 personen	14,5
4 of meer personen	24,5

3.2 Slachtofferschap cybercriminaliteit

Cybercriminaliteit komt (uiteraard) onder inwoners van Noord-Holland voor. Ruim een op de 8 inwoners van de eenheid Noord-Holland² van 15 jaar en ouder (13,8%, ruim 2260 respondenten) gaf aan in 2019 slachtoffer te zijn geweest van een of meerdere cybercrimedelicten (Tabel 2). Dat is een hoger percentage dan in 2017 (10,9%) en 2012 (12,7%). Het totaal aantal slachtoffers in 2019 in Noord-Holland op basis van het berekende slachtofferbeeld wordt geschat op 176.000.

Vergeleken met heel Nederland zijn die percentages redelijk overeenkomstig, al lag het percentage in 2019 iets hoger in Noord-Holland dan in Nederland (zie tabel 2).

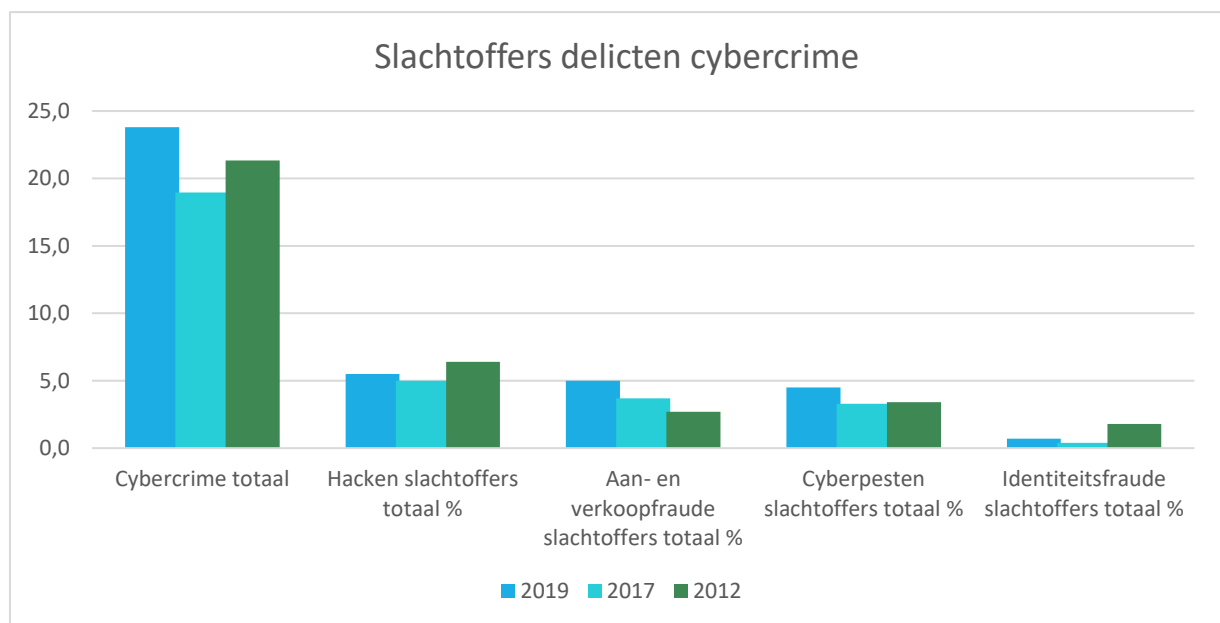
Tabel 2: cybercriminaliteit in Noord-Holland en Nederland in 2019, 2017 en 2012

	Eenheid Noord-Holland			Nederland		
	2019	2017	2012	2019	2017	2012
Cybercriminaliteit totaal melding (in % van delicten)	13,8	11,1	10,6	12,8	13,1	12,7
Cybercriminaliteit slachtoffers totaal %	13,8	10,9	12,7	13,0	11,0	12,1
Cybercriminaliteit delicten totaal (per 100 inwoners)	23,8	19,0	21,3	22,3	18,6	19,7
Cyberpesten delicten slachtoffers totaal %	4,5	3,3	3,4	4,2	3,1	3,1
Hacken delicten slachtoffers totaal %	5,5	5,0	6,4	5,5	4,9	6,0
Koop-/verkoopfraude delicten slachtoffers totaal %	5,0	3,7	2,7	4,6	3,9	2,9
Identiteitsfraude delicten slachtoffers totaal %	0,7	0,4	1,8	0,5	0,4	1,5

² Verder: Noord-Holland

Wanneer gekeken wordt naar het type delict zijn er verschillen te zien in frequentie (zie Tabel 2). In Noord-Holland kwam in 2019 hacken het vaakst voor, gevolgd door aan- en verkoopfraude en cyberpesten. Identiteitsfraude gebeurde het minst vaak. Op de volgende pagina worden deze delicten nader toegelicht.

Daarnaast zien we dat ten opzichte van 2017 en 2012 de aantallen slachtoffers van cybercriminaliteit zijn toegenomen (zie Figuur 1), met uitzondering van identiteitsfraude en hacken die in 2012 op het hoogtepunt waren. Een vergelijkbare tendens is hiervoor te zien in heel Nederland. Het aantal slachtoffers van cyberpesten, aan- en verkoopfraude en identiteitsfraude ligt in 2019 ietwat hoger in Noord-Holland dan in Nederland, voor hacken is het percentage gelijk.

Figuur 1: ondervonden delicten cybercriminaliteit in de Eenheid Noord-Holland

3.3 Delicten cybercriminaliteit

Het aantal ondervonden delicten op het gebied van cybercriminaliteit in totaliteit in 2019 bedroeg 23,8 per 100 inwoners. Net als het aandeel slachtoffers van cybercriminaliteit, is dit hoger dan in 2017 (19 per 100) en 2012 (21,3 per 100). Waar in eerdere jaren het aantal ondervonden delicten van cybercriminaliteit in de eenheid Noord-Holland lager lag ten opzichte van heel Nederland, is dit voor 2019 juist hoger (22,3 per 100 inwoners in 2019).

Een stijging geldt eveneens voor het aantal ondervonden delicten van aan- en verkoopfraude en van cyberpesten. Het aantal delicten van aan- en verkoopfraude verdubbelde in zeven jaar: van 3,1 per 100 inwoners in 2012 en 6,2 per 100 inwoners in 2019. Bij cyberpesten is een toename zichtbaar van 6,4 per 100 inwoners in 2012 naar 8,9 per 100 inwoners in 2019. Het aantal delicten van identiteitsfraude bedroeg in 2019 0,6 per 100 inwoners. Dit is hoger dan in 2017 (0,3 per 100 inwoners), maar minder dan in 2012 (1,9 per 100 inwoners). Ook het aantal delicten van hacken is iets toegenomen tussen 2017 (7,2 per 100 inwoners) en 2019 (8,0 per 100 inwoners), maar gedaald ten opzichte van 2012 (9,9 per 100 inwoners).

3.4 Identiteitsfraude

De eerste onderzochte vorm van cybercriminaliteit is (digitale) identiteitsfraude, dat houdt in het zonder toestemming gebruiken van persoonsgegevens voor financieel gewin. In de context van cybercriminaliteit gaat het dan om 'skimming', het kopiëren van een bankpas of creditcard in een winkel of bij een pinautomaat, en om 'phishing/pharming', het kopiëren van betalingsinformatie via het internet, bijvoorbeeld via een valse website of via een gehackte computer (CBS, 2019).

Voorbeeld van identiteitsfraude/phishing: Een 55-jarige uit onze eenheid ontving een e-mail van de ING bank. Deze e-mail leek heel erg op de ING e-mails die hij vaker als ING klant ontvangt. In de geopende mail komt de man op een website en leest hij dat hij zijn kaartnummer en bankpasnummer moet verifiëren. Via een ontvangen SMS bericht, met hierin TAN-codes, die hij vervolgens invult op de website, raakt hij ongewild een flink geldbedrag kwijt.

In 2019 was 0,7% van de inwoners van Noord-Holland slachtoffer van een of meer vormen van identiteitsfraude. Dit is meer dan in 2017 (0,4%) maar minder dan in 2012 (1,8%). Met name het aandeel slachtoffers van skimming nam af van 1,3% in 2012 naar 0,2% in 2019. Phishing/pharming kende in 2019 even veel slachtoffers als in 2012 (0,5%), maar was in 2017 wel lager (0,2%).

Ten opzichte van heel Nederland (0,5%) ligt het percentage slachtoffers van identiteitsfraude iets hoger in Noord-Holland.

3.5 Aan- en verkoopfraude via het internet

Een tweede vorm van cybercriminaliteit die is onderzocht is aan- en verkoopfraude via het internet. Hierbij gaat het om het niet leveren van gekochte goederen of diensten (aankoopfraude) en/of het niet betalen voor geleverde goederen of diensten (verkoopfraude) (CBS, 2019).

Voorbeeld van aankoopfraude: Een 39-jarige vrouw uit onze eenheid kocht via Marktplaats een Iphone 11. Met de verkoper sprak zij af zij dat de verkoper de telefoon opstuurde via de post. Vervolgens maakt zij een flink geldbedrag over naar het bankrekeningnummer gegeven door de verkoper. Helaas krijgt mevrouw geen telefoon opgestuurd en reageert de verkoper niet meer op haar berichten. Ze blijkt te zijn opgelicht en is slachtoffer geworden van aankoopfraude.

In Noord-Holland was 5% van de inwoners in 2019 slachtoffer van aan- en verkoopfraude, dat is een groter aantal dan in 2017 (3,7%) en 2012 (2,7%). Aankoopfraude gebeurt veel vaker dan verkoopfraude: van het totale aantal delicten was 4,6% aankoopfraude, en de resterende 0,4% verkoopfraude. Verkoopfraude steeg licht tussen 2012 en 2019 (van 0,2% naar 0,3% en 0,4%), terwijl aankoopfraude sterker toenam van 2,5% in 2012 naar 3,4% in 2017 en 4,6% in 2019.

Ten opzichte van heel Nederland (4,6%) ligt het totale percentage slachtoffers van aan- en verkoopfraude in 2019, alsook het percentage herhaalde slachtoffers (1% vs. 0,9%), iets hoger in Noord-Holland.

3.6 Hacken

Hacken verwijst naar het met kwade bedoelingen inbreken of inloggen op iemands computer, emailaccount, website of profielsite (bijvoorbeeld van social media zoals Facebook, Instagram, Twitter). In 2019 is 5,5% van de Noord-Hollanders slachtoffer geweest van deze vorm van

cybercriminaliteit. Dit is iets meer dan in 2017 (5%), maar minder dan in 2012 (6,4%). Het aantal slachtoffers is hetzelfde als in heel Nederland in 2019.

Voorbeeld van hacken: Dit voorjaar zijn de snappchat-accounts van meer dan 20 jongeren uit onze eenheid gehackt. De slachtoffers werden verleid om op een link te klikken, zogenaamd om te kunnen zien of ze in een coronabesmet-gebied zaten. Die link bleek dan een phishing-link te zijn, waardoor de hacker over het volledige account van het slachtoffer kon beschikken. Daarna volgde een vorm van sextortion. De hacker (een 18-jarige jongen uit Vlaardingen) dreigde bijvoorbeeld privéfoto's (al dan niet seksueel getint) te verspreiden op het internet of hij dreigde het Snapchataccount nooit meer terug te geven aan het slachtoffer, wanneer er niet betaald werd (met geld of in bitcoins) of wanneer het slachtoffer geen naaktfoto van zichzelf zou sturen. In meerdere gevallen heeft de hacker privéfoto's aan contacten van de slachtoffers doorgestuurd om zijn dreiging kracht bij te zetten.

Het aantal inwoners van Noord-Holland dat herhaaldelijk slachtoffer van hacken was ligt op 1,9%, dit is iets meer dan in 2017 (1,7%) maar minder dan in 2012 (2,6%). Ook is het een iets lager percentage dan in heel Nederland (2,1%).

Inzoomend op de manier van hacken valt op dat de meeste slachtoffers werden gemaakt via het hacken van websites (2,2%), gevolg door een emailaccount (1,7%) en andere manieren (1,6%). Hacken van een computer kwam het minst vaak voor (0,6%).

3.7 Cyberpesten

Onder pesten via het internet (cyberpesten), valt in de Veiligheidsmonitor verschillende verschijningsvormen, variërend van laster en stalken tot chantage/afpersing en bedreiging met geweld (CBS, 2019).

Voorbeeld van cyberpesten: de bangalijs Jongeren sturen via sociale media lijsten aan elkaar met daarop een top-10 van meisjes die volgens hen de grootste sletten zijn. Vaak krijgt het meisje op zo'n lijst nog een extra beschrijving over hoe 'gemakkelijk' ze is (bijvoorbeeld: doet het voor een drankje) of wat ze doet (bijvoorbeeld: stuurt naaktfoto's).

In 2019 is 4,5% van de inwoners (15 jaar en ouder) van Noord-Holland slachtoffer geweest van een of meerdere vormen van cyberpesten. Ten opzichte van 2017 en 2012 is dit een toename (respectievelijk 3,4% en 3,3%). In vergelijking met heel Nederland zijn de cijfers vergelijkbaar (4,2% in Nederland in 2019).

Van de slachtoffers van cyberpesten was 3% herhaaldelijk slachtoffer. Dat is meer dan eerdere jaren (2,3% in 2017 en 2,4% in 2012), en ook iets meer dan in de rest van Nederland (2,7% in 2019).

In ruim een derde van de gevallen (41,1%) is de dader bekend, een percentage dat sinds 2012 flink is afgenomen (van 75,9% in 2012 en 54,9% in 2017). Indien de dader bekend is bij het slachtoffer, is dat het vaakst iemand van werk of studie, gevolgd door een ex-partner of een buurtgenoot.

Van de verschillende soorten cyberpesten komt chantage het meest voor, op de voet gevolgd door laster, stalken en bedreiging met geweld. Het aandeel slachtoffers van chantage in 2019 (1,2%) is ten opzichte van 2017 en 2012 (in 2012 en 2017 beide 0,3%) relatief flink gestegen. Laster schommelt in alle jaren rond de 1%, evenals stalken (rond de 0,7-0,9%). Bedreiging met geweld is ook gestegen ten opzichte van eerdere jaren (0,8% in 2019, 0,7% in 2017 en 0,3% in 2012).

3.8 Melding en aangifte cybercriminaliteit

Van alle slachtoffers in Noord-Holland van identiteitsfraude, aan- en verkoopfraude, hacken en cyberpesten samen deed ongeveer een op de zes (16,3%) een melding bij een instantie. Dit is redelijk vergelijkbaar met de jaren daarvoor. Aangifte bij de politie werd in 2019 in evenveel gevallen (16,3%) gedaan. Dit percentage is iets hoger dan in voorgaande jaren (13,5% in 2017 en 11,5% in 2012). Een derde van de slachtoffers deed melding via internet (6,2%).

Identiteitsfraude werd net als in eerdere jaren het vaakst gemeld: meer dan vier op de vijf slachtoffers maakte melding ervan (83%), dat is iets terug gelopen ten opzichte van 2012 (87,2%). Een op de vijf slachtoffers van identiteitsfraude (20,2%) deed aangifte bij de politie, dat was de helft in 2012 (10,1%) maar in 2017 was het aandeel hoger (26,5%). Slechts een klein aandeel (1,9%) deed aangifte via internet.

Wat betreft aan- en verkoopfraude deed iets minder dan de helft van de slachtoffers een melding bij een instantie of de politie (42%). Een op de vier deed aangifte gedaan bij de politie (26,3%), in eerdere jaren was dit een op de vijf (19,8% in 2017). Van de slachtoffers deed 15,5% dat via internet in 2019. Dat percentage ligt hoger dan in 2017 (12,1%) en 2012 (9,1%).

Hacken werd door ruim een op de vijf (21,8%) slachtoffers gemeld bij een instantie of de politie, dat was bijna evenveel in 2017 (20,7%) maar een op de vier in 2012 (24,8%). Een klein deel van de slachtoffers (5,6%) deed aangifte bij de politie, waarvan 0,8% via internet.

Cyberpesten werd door bijna een op de vier slachtoffers (22,9%) gemeld, iets meer dan in 2017 en 2012 (18,8% en 20,9%). Van de slachtoffers deed 12,7% aangifte bij de politie, waarvan 0,8% via internet.

Slachtofferbeeld 2019 t.o.v. politiecijfers 2019

Wanneer we deze resultaten naast de Factsheet Cybercrime NH³ van de politie voor de periode 2016-2019 leggen, die is gebaseerd op basis van gedane aangiften en meldingen bij de politie, vallen een aantal zaken op.

Allereerst laten de politieregistraties in tegenstelling tot de Veiligheidsmonitor geen dalende vormen van cybercriminaliteit zien tussen 2016 en 2019. Dit kan (deels) worden verklaard door de manier van registreren en analyseren bij de politie (zie factsheet), maar ook in de Veiligheidsmonitor zien we ten opzichte van 2017 geen dalingen in cybercriminaliteit. Verder valt op dat de grootste stijgers in de politiecijfers in 2019 ten opzichte van eerdere jaren zijn: fraude van bankgegevens/internetbankieren; misbruik van accounts voor bestellingen (waarbij nieuwe accounts worden aangemaakt met gegevens van slachtoffers om aankopen op afbetaling te doen); en aan- en verkoopfraude. Weliswaar maakt de politie een meer gedetailleerd onderscheid in type cyberdelicten, maar het algemene beeld komt gedeeltelijk overeen met het beeld van de Veiligheidsmonitor in de eenheid Noord-Holland, die de grootste stijging laten zien van aan- en verkoopfraude, cyberpesten en hacken (inclusief het inbreken op andermans account om bestellingen te doen).

Tot slot wordt duidelijk dat, zoals in de factsheet zelf al wordt benoemd, de daadwerkelijke aantallen slachtoffers hoger liggen dan bekend, aangezien de slachtoffers van cybercriminaliteit in de Veiligheidsmonitor aangaven dat zij lang niet allemaal aangifte doen bij de politie. Uitgaand van het

³ Factsheet Cybercrime NH, Politie/analyse en onderzoek NH, 2019

‘gunstigste’ geval van aan- en verkoopfraude waarbij een kwart van de slachtoffers aangifte doet, betekent dat omgerekend naar de politiecijfers dat er in 2019 4x zoveel slachtoffers waren als geregistreerd, en dat is voor de andere type delicten nog een stuk meer.

3.9 Cybercriminaliteit en computergeneraties

Zijn er verschillen in de mate van slachtofferschap van cybercriminaliteit tussen de verschillende computergeneraties?

Zoals te zien in Tabel 3 neemt het percentage slachtoffers van cybercriminaliteit af met de leeftijd: van alle slachtoffers was bijna een op de zes een Digitierener, terwijl maar een op de vijftien cybercriminaliteit slachtoffers tot de vooroorlogse generatie behoorde. Millennials en GeneratieX waren even vaak slachtoffer (bijna een op de zeven), en een op de tien was een Babyboomer. Jongere leeftijdsgroepen zijn dus vaker slachtoffer dan oudere leeftijdsgroepen.

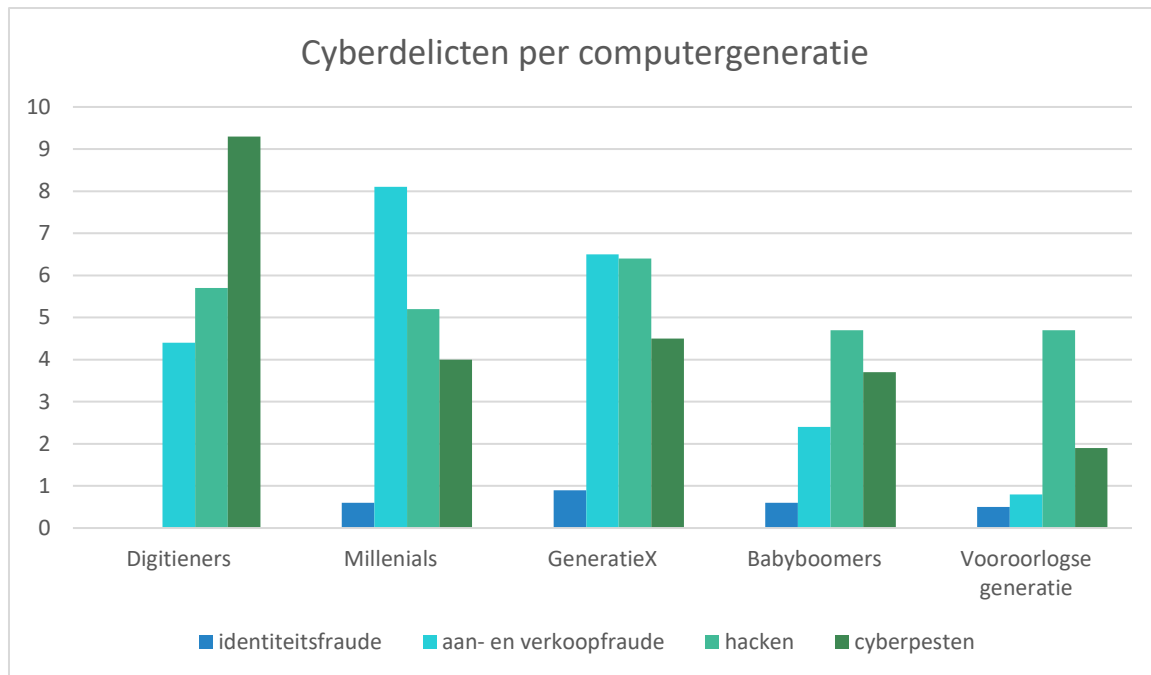
Het beeld dat veelal oudere generaties slachtoffer worden van cybercriminaliteit klopt dus niet: Digitieners, Millennials en GeneratieX blijken relatief vaker slachtoffer te zijn dan oudere generaties. Een mogelijke verklaring is dat deze generaties veel actiever zijn op het internet. Ze hebben relatief meer accounts, doen meer online aankopen, regelen bankzaken online en communiceren veel online (CBS, 2020⁴). Zodoende worden de jongere generaties ook vaker blootgesteld aan (pogingen tot) cybercriminaliteit.

Tabel 3: slachtoffers van cybercriminaliteit per computergeneratie

	< 22 jaar Digitieners	23-37 jaar Millennials	38-57 jaar GeneratieX	58-72 jaar Babyboomers	73 + jaar Vooroorlogse generatie	Totaal
Aantal respondenten in steekproef %	8,3	13,5	29,8	31,6	16,7	100
Slachtoffers cybercriminaliteit %	17,9	15,7	15,6	10,3	6,8	13,8
Slachtoffers identiteitsfraude %	.	0,6	0,9	0,6	0,5	0,7
Slachtoffers aan- en verkoopfraude %	4,4	8,1	6,5	2,4	0,8	5,0
Slachtoffers hacken %	5,7	5,2	6,4	4,7	4,7	5,5
Slachtoffers cyberpesten %	9,3	4,0	4,5	3,7	1,9	4,5

Als wordt gekeken naar de computergeneraties en het type cyberdelict (zie Figuur 2) wordt voor het aantal ondervonden delicten bij Vooroorlogse generatie en Babyboomers een vergelijkbaar patroon zichtbaar: het vaakst waren zij slachtoffer van hacken, daarna van cyberpesten, gevolgd door aan- en verkoopfraude, en tot slot identiteitsfraude. GeneratieX en Millennials kennen ook eenzelfde patroon: van aan- en verkoopfraude werden zij het vaakst slachtoffer, gevolgd door hacken, cyberpesten, en identiteitsfraude. De Digitieners, waren het vaakst slachtoffer van cyberpesten, op afstand gevolgd door hacken, en aan- en verkoopfraude. Deze generatie kende geen slachtoffers van identiteitsfraude.

⁴ Zie CBS *ICT-gebruik van huishoudens en personen 2019* en <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83429NED?dl=2F8AA>

Figuur 2: Type cyberdelicten per computergeneratie

De generaties laten per type delict enige verschillen zien. Wat betreft identiteitsfraude valt op dat Digitieners in 2019 geen slachtoffer werden van dat delict. Voor de andere generaties zijn de verschillen minimaal. Aan- en verkoopfraude laat grote verschillen zien tussen de generaties. Opvallend daarbij is dat de jongere generaties, met name de Millenials en GeneratieX, vaker slachtoffer zijn dan babyboomers en de vooroorlogse generatie. Bij hacken zijn ook de jongere generaties iets vaker slachtoffer dan de oudere, vooral GeneratieX, maar de variatie is hier kleiner. Cyberpesten kende de meeste slachtoffers onder de Digitieners, twee tot drie keer zo vaak als onder andere generaties. Ook zien we hier relatief grote verschillen.

4. Conclusies

In de afgelopen jaren is er sprake van een toename van cybercriminaliteit; in 2019 was bijna een op de acht Nederlanders (13%) *slachtoffer van cybercriminaliteit*; dit is meer dan in 2017 en 2012. In de eenheid Noord-Holland ligt dit percentage iets hoger, bijna een op de zeven inwoners (13,8%) was in 2019 slachtoffer van cybercriminaliteit. Ook in de eenheid Noord-Holland is het aantal slachtoffers van cybercrime over de jaren heen toegenomen: in 2017 was dit nog een op de negen, in 2012 een op de acht.

Het *aantal ondervonden delicten* van cybercrime in de eenheid Noord-Holland steeg van 21,3 per 100 inwoners in 2012 naar 23,8 per 100 inwoners in 2019, een procentuele toename van bijna van 12%. Waar in eerdere jaren het aantal ondervonden delicten van cybercriminaliteit in de eenheid Noord-Holland lager lag ten opzichte van heel Nederland, is dit voor 2019 juist iets hoger (22,3 per 100 inwoners in 2019). Aan- en verkoopfraude nam het grootste deel van de stijging voor haar rekening, met een verdubbeling van 3,1 per 100 inwoners in 2012 naar 6,2 per 100 inwoners in 2019. Cyberpesten nam met bijna een derde toe van 6,4 in 2012 naar 8,9 per 100 inwoners in 2019. Het aantal delicten van hacken en identiteitsfraude nam tussen 2012 en 2019 juist af (van 9,9 per 100 inwoners in 2012 naar 8,0 in 2019).

Nader kijkend naar het *slachtofferschap van typen cybercriminaliteit* zagen we dat in Noord-Holland in 2019 hacken het vaakst voorkwam, gevolgd door aan- en verkoopfraude en cyberpesten. Identiteitsfraude gebeurde het minst vaak. Daarnaast zijn ten opzichte van 2017 en 2012 de aantallen slachtoffers van cybercriminaliteit toegenomen, met uitzondering van identiteitsfraude en hacken die in 2012 op het hoogtepunt waren. Een vergelijkbare tendens is hiervoor te zien in heel Nederland. Het aantal slachtoffers van cyberpesten, aan- en verkoopfraude en identiteitsfraude ligt in 2019 ietwat hoger in Noord-Holland dan in Nederland. Voor hacken is het percentage gelijk.

In 2019 was 0,7% van de inwoners van Noord-Holland slachtoffer van een of meer vormen van *identiteitsfraude*, veelal ging dat om phishing/pharming. Het percentage is hoger dan in 2017 (0,4%) maar minder dan in 2012 (1,8%). Ten opzichte van heel Nederland (0,5%) ligt het percentage slachtoffers van identiteitsfraude iets hoger in Noord-Holland. 5% van de inwoners was in 2019 slachtoffer van *aan- en verkoopfraude*, dat is een groter aantal dan in 2017 (3,7%) en 2012 (2,7%). Aankoopfraude gebeurde veel vaker dan verkoopfraude: van het totale aantal delicten was 4,6% aankoopfraude. Ten opzichte van heel Nederland (4,6%) ligt het totale percentage slachtoffers van aan- en verkoopfraude in 2019, alsook het percentage herhaalde slachtoffers (1% vs. 0,9%), iets hoger in Noord-Holland. In 2019 is 5,5% van de Noord-Hollanders slachtoffer geweest van *hacken*. Dit is iets meer dan in 2017 (5%), maar minder dan in 2012 (6,4%). Ook het aantal herhaalde slachtoffers is gedaald ten opzichte van 2012, en ligt iets lager dan in heel Nederland. 4,5% van de inwoners van Noord-Holland werd in 2019 slachtoffer van een of meerdere vormen van *cyberpesten*. Ten opzichte van ten opzichte van 2017 en 2012 is dit een toename (respectievelijk 3,4% en 3,3%). In vergelijking met heel Nederland zijn de cijfers iets hoger in Noord-Holland (4,2% in Nederland in 2019). Van de slachtoffers van cyberpesten was 3% herhaaldelijk slachtoffer. Dat is meer dan eerdere jaren en ook iets meer dan in de rest van Nederland (2,7% in 2019). In ruim een derde van de gevallen (41,1%) is de dader bekend, een percentage dat sinds 2012 flink is afgenomen (van 75,9% in 2012 en 54,9% in 2017). Indien de dader bekend is bij het slachtoffer, is dat het vaakst iemand van werk of studie.

Naast het slachtofferschap nam ook de *aangiftebereidheid* toe. In 2019 deed een op de zes slachtoffers van cybercriminaliteit in Noord-Holland melding bij een instantie, en even vaak werd aangifte gedaan bij de politie. De aangiftebereidheid is ten opzichte van eerdere jaren toegenomen. Identiteitsfraude werd door 4 op de 5 slachtoffers het vaakst gemeld bij een instantie, terwijl aangifte bij de politie het vaakst werd gedaan voor aan- en verkoopfraude, door een kwart van de slachtoffers. Hacken werd het minst vaak gemeld en aangegeven. Politiecijfers laten inderdaad een toename zien van aangiftes voor cybercrime, maar duidelijk wordt dat er een groot hiaat is tussen het daadwerkelijke aantal slachtoffers en het aantal aangiften en/of meldingen.

Uit deze rapportage komt ook naar voren dat iedereen slachtoffer kan worden van cybercriminaliteit. Uitgesplitst naar '*computergeneratie*' (de periode waar elke generatie in opgroeide) wordt duidelijk dat jongere leeftijdsgroepen vaker slachtoffer zijn dan oudere: van alle slachtoffers was bijna een op de zes een Digitieners, terwijl maar een op de vijftien slachtoffers tot de vooroorlogse generatie behoorde. Een mogelijke factor is het feit dat jongere generaties veel actiever zijn op het internet dus in die zin ook meer risico lopen. Daarnaast zijn er verschillen tussen de computergeneraties qua type delict: Vooroorlogse generatie en Babyboomers waren het vaakst slachtoffer van hacken; GeneratieX en Millenials van aan- en verkoopfraude; Digitieners waren het vaakst slachtoffer van cyberpesten.

